

F A R M Á Ř S K Á

Š K O L A

**Učíme se hospodařit ekologicky
JAK NA TO?**

Farmářská škola Učíme se hospodařit ekologicky – jak na to?

Autoři: Jana Rosenbaumová, Martin Rosenbaum, Jiří Prachař, Jan Valeška

V rámci projektu FARMTrain - the innovative hands-on training program on farms for adult learners č. 2019-1-CZ01-KA204-061345 vydala Asociace místních potravinových iniciativ v roce 2021.

Inspirací a velkou pomocí pro vznik projektu byli také Vratislava Janovská, Alena Wranová, Markéta Prachařová a mnoho dalších, kterým děkujeme.

Partnery projektu FARMTrain jsou:

DIE AGRONAUTEN
Forschungsgesellschaft
für Agrar- und Ernährungskultur

Vznik publikace byl podpořen Evropskou unií v rámci programu Erasmus. Tato publikace odráží názory autorů, Evropská Komise nenese žádnou odpovědnost za jakékoliv použití informací v ní obsažených.

Tato publikace vychází pod licencí Creative commons BY NC

Vyloučení odpovědnosti: Informace uvedené v této příručce jsou poskytnuty v dobré víře a jsou platné k květnu 2022. Měly by však být používány výhradně jako vodítko při přípravě výukových materiálů a nelze na ně spoléhat jako na závazné informace o platné legislativě či praxi. Projekt byl realizován za finanční podpory Evropské komise.

F A R M Á Ř S K Á Š K O L A

Učíme se hospodařit ekologicky JAK NA TO?

A group of people, mostly young adults, are gathered outdoors around a raised garden bed. They are wearing hooded jackets and hats, suggesting a cool environment. One person in the foreground is holding a smartphone, possibly taking a photo or looking up information. The garden bed contains various green plants and some dry straw or mulch. The background shows more people and greenery, indicating a rural or farm setting.

Co je Farmářská škola?

Farmářská škola vznikla jako samostatný projekt Asociace místních potravinových iniciativ (AMPI). Klade si za cíl vytvářet prostor pro rozvoj agroekologického a biodynamického zemědělství v Čechách, pěstovat nadšené ekozemědělce a tím přispívat k obnově života na venkově i zdraví krajiny, která nás živí. Koncept Farmářské školy je inspirován německým ekologickým a biodynamickým vzděláváním Freie Ausbildung, které je v západní Evropě úspěšné již přes 20 let. Hlavním pilířem Farmářské školy je tříleté denní praktické vzdělávání “Staň se farmářem”, které probíhá na vybraných vzdělávacích farmách. Farmářská škola dále obsahuje možnost absolvovat “Stáž na farmě”, tedy krátkodobý pracovní pobyt na ekologické farmě či jednorázové tematické workshopy a semináře.

Program “Staň se farmářem” je ucelený tříletý cyklus praktického vzdělávání na farmách zapojených do Farmářské školy, který je každý měsíc doplněn teoretickým seminářem na vybraná témata. Každý rok tříletého cyklu stráví praktikant na jiné farmě, kde si osvojuje praktické zkušenosti ekologického a biodynamického hospodaření podle typu farmy a jeho zájmů. Spolu se svými spolužáky z ročníku student každý měsíc absolvuje víkendový seminář, který ukotvuje praktické poznatky do celkového rámce znalostí o ekologickém zemědělství jak v oblasti agrotechniky, agroekosystému tak například i legislativy či administrativy farmy. A to tak, aby absolvent programu byl schopen po třech letech zahájit provoz vlastního ekologického hospodářství.

Program Stáž na farmě je kratší ochutnávka života na farmě od několika dnů až po několik měsíců. Stážistou může být kdokoliv s pozitivním přístupem k práci a vůlí učit se ekologicky hospodařit, stáže nejsou určeny jen studenty, ale pro dospělou veřejnost. Studenti mohou využít odborných praxí, které poskytuje jejich škola, případně si domluvit praxi na některé z farem Farmářské školy, prostřednictvím své školy¹. I stážista může absolvovat teoretické vzdělávací semináře programu Staň se farmářem a může do něj postupně naskočit.

¹ Dle systému vzdělávání v ČR existují dvě možnosti jak se učit v provozu. Jedná se o odbornou praxi, kdy zaměstnavatel (farma) neuzavírá smlouvu přímo s praktikantem, ale se školou dle školského zákona a odbornou stáž. Zde uzavírá zaměstnavatel (farma) smlouvu přímo se stážistou. Odborná praxe je určena pro učně, středoškoláky, studenty VOŠ či vysokoškoláky a je předepsána v učebních osnovách příslušné školy. Odborná stáž je určena pro stážisty. Věk ani dosažené vzdělání není rozhodující. Odborná stáž se realizuje mimo učební osnovy a není zatím součástí vzdělávacího systému ČR. Tento dokument bude odkazovat na stážisty provádějící odbornou stáž, jež zahrnuje všechny formy dlouhodobé výměny práce za vědomosti, které se odehrávají na farmě.

Stáž na farmě

Cheš zažít, kde a jak vznikají zdravé potraviny? Cheš se naučit udržet-
ně pěstovat zeleninu, starat se o zvířata v souladu s jejich potřebami,
vidět, jak se pracuje s koňmi? Zajímá tě, jak se používají biodynamické
preparáty či jak funguje komunitou podporované zemědělství? Nebo máš
prostě jenom chuť na chvíli opustit svou rutinu a strávit nějaký čas prací
v přírodě?

Stáž na farmě je ochutnávkou práce na farmě, obvykle trvá od 3 dnů po 2
měsíce na vybrané farmě zapojené do Farmářské školy. Může být doplněna
teoretickými vzdělávacími semináři, které jsou součástí programu Staň se
farmářem, o kterém je řeč níže.

Stáž na farmě je určena jak studentům středních a vysokých škol, u nichž je
upravena zákonem a je součástí jejich standardního vzdělávacího proce-
su, nicméně je nezbytné domluvit stáž přímo se školou. Nicméně, stáž je
určena i široké veřejnosti a může být pojata jako zaměstnanecký poměr se
vzdělávacím přesahem či občanský vztah mezi farmou a stážistou.

Farmářská škola ti zprostředkuje stáž na ekologické farmě, která bude ušitá
na míru tvým požadavkům a inspiruje tě ve tvém osobním či profesním
životě. Budeš mít možnost vyzkoušet si práci a život na biostatku se vším,
co k tomu patří. Práce v zemědělství navíc působí blahodárně například při
stavech vyčerpanosti, depresivních nálad nebo vyhoření.

Pokud tě naše nabídka zaujala a máš-li chuť pustit se do práce, kontak-
tuj nás a my ti pomůžeme najít tu pravou ekologickou či biodynamickou
farmu. A jestli se domluvíš alespoň trochu anglicky nebo německy, můžeš
vyjet na stáž i na některou ze zahraničních ekologických farem, které
s námi spolupracují.

Více se dozvíš na: www.farmarskaskola.cz či www.farmtrain.eu.

Program Staň se farmářem

Tříletý vzdělávací program Staň se farmářem nabízí denní prakticky zaměřené vzdělávání v ekologickém a biodynamickém zemědělství. Na vybrané farmě v Čechách a na Slovensku se ideálně na rok staneš plnohodnotným spolupracovníkem, přičemž jsi zavázán pracovní -vzdělávací smlouvou, která řeší všechny důležité náležitosti jako je pracovní doba, ubytování, dovolená, odměna apod. Postupně si projdeš všemi vzdělávacími oblastmi dané farmy a pokračuješ na farmu další. Třetí rok strávíš na ekologické farmě v zahraničí, čímž získáš neocenitelné zkušenosti a navíc se zdokonalíš v cizím jazyce. Se svým ročníkem se budeš pravidelně setkávat jednou za měsíc na putovních seminářích, které proběhnou vždy na jedné ze vzdělávacích farem.

V průběhu vzdělávání si osvojiš všechny dovednosti potřebné pro ekologické hospodaření a po absolvování programu budeš schopen založit a vést svou vlastní ekologickou farmu.

Program Staň se farmářem je určen lidem, kteří dosáhli věku 18ti let a hodlají se v budoucnosti profesně věnovat ekologickému zemědělství. Studenti tak zvaní praktikanti programu jsou obvykle zaměstnanci farmy, kde absolují svou praktickou část programu.

Farmu si vybíráš z našeho seznamu vzdělávacích farem. Najdeš u nás jak mikrofarmy, hospodařící na malých plochách s minimem strojů, tak velké podniky s mnohaletou zkušeností. Mnoho z našich farem provozuje také sociální zemědělství nebo KPZ (komunitou podporované zemědělství). Pokud víš o nějaké vhodné farmě, kde bys chtěl strávit praxi a která ještě není na našem seznamu, řekni nám o ní! Pro třetí rok vzdělávání ti doporučíme vyjet na spolupracující farmu do zahraničí.

Získáš neocenitelné zkušenosti, kontakty a rozhled, který se ti při vykonávání tvého vysněného povolání určitě bude hodit. Samozřejmě záleží na konkrétních možnostech a potřebách, třetí rok je stejně tak možné strávit v ČR či na Slovensku. Co se můžeš naučit najdeš v příloze č. 1 - kurikulum programu.

Farmářská škola pohledem stážisty a farmáře

Co musím splnit a na co se připravit

JAKO STÁŽISTA/PRAKTIKANT

Práce na farmě

Farmář pracuje ve společném rytmu s přírodou a tak se i náročnost a množství práce střídá s ročním obdobím. Měli bychom se připravit na to, že v některých měsících budeme mít práce až nad hlavu a jindy náš pracovní den bude o mnoho volnější.

Na farmě se nachází velké množství náradí a drahé techniky, která je nezbytná pro provoz farmy. Chovejme se tedy k nám svěřenému náradí a technice zodpovědně, ať svou pomocí spíše neuškodíme.

Komunikace

Když se práce na farmě nakupí, mohou vznikat náročné stresové situace. V těchto chvílích je opravdu nutné, abychom se vzájemně podpořili a činnosti na farmě dobře komunikovali. Správná a jasná komunikace je důležitá pro rychlou a přesnou práci i celkovou pohodu.

Soukromí

Farma je zároveň domovem farmáře. Jako praktikanti se dostáváme do úzkého kontaktu s farmářem a jeho rodinou, proto je vždy důležité respektovat osobní prostor a soukromí druhého člověka.

JAKO FARMÁŘ

Délka stáže: Jak bude stáž u Vás dlouhá? Možná potřebujete pomoc pouze pár měsíců během sezóny, možná celoročně? Možná je Vaše ubytování vhodné pouze v letních měsících?

Vědomosti a pestrost: Jsou Vaše zkušenosti a vědomosti s provozem ekofarmy dostatečné, aby se od Vás mohl někdo učit? Zejména v oblasti podnikatelských dovedností, účetnictví a plánování faremních prací. Do toho můžeme zahrnout i znalosti právních předpisů, dotačního systému, marketingových dovedností atd. Máte dostatek pestré práce? Dobrá stáž by měla nabídnout příležitosti naučit se všechny stránky provozu farmy.

Praktické uspořádání/zázemí farmy

Můžete nabídnout adekvátní ubytování, stravu a případně i přístup k internetu? Máte možnost ubytovací prostory pro stážisty a svoje bydlení oddělit nebo nemáte problém sdílet svůj domov z ostatními? Když sdílíte dům se stážistou je dobré rozmyslet si, které části domu zůstanou privátní pro vás a vaši rodinu. Je vhodné vytvořit nebo určit společný prostor, kde bude možné odpočívat a hovořit společně ze stážisty (místo setkávání).

Zodpovědnost

Naše práce na farmě bude do jisté míry ovlivňovat chod celé farmy. Mějme proto na mysli, že našim zodpovědným jednáním pomáháme i správnému fungování a prosperitě farmy.

A v neposlední řadě mějme na paměti, že to, s čím na farmě pracujeme, je živé a zasluhuje si citlivé zacházení. Tento život budeme často držet ve svých rukou a svým přístupem o něm rozhodovat. Práce v zemědělství a přírodě je krásná, ale neměli bychom zapomínat, že i fyzicky náročná.

Je nutné zajistit vybavení ubytování (prádlo, ručníky, utěrky, kuchyňské nádobí, atd.) nebo se předem domluvit na tom, že si je stážisti zajistí sami. Jaká bude finanční odměna, kterou chcete a můžete nabídnout?

Čas/doba trvání

Kolik času týdně bude stážista zapojen do práce? Jak to bude se stážistou o víkendech? Budeme moci pracovat spolu se stážistou? Jakou část pracovní doby? Bude stážista pracovat celou dobu sám nebo z někým společně? Pracovat v osamocení celé dny není pro každého. Máte dostatek času a trpělivosti vysvětlit důvody, techniky, postupy, pravidla bezpečnosti práce a používání strojů? Nebude to pro vás nepřiměřená zátěž? Je třeba počítat s tím, že stážista může být sice ochotný, ale nekvalifikovaný! Je velmi důležité si vyčlenit čas i na vysvětlení a zasloučení do administrativních prací spojených s provozem farmy a také na pravidelná setkání k vyjasnění případných nedorozumění či společnou evaluaci vzdělávacího procesu.

Mimofaremní aktivity

Mějte na paměti, že nejen prací živ je člověk. Nabídka možností volnočasových aktivit nebo zapojení se do místního společenského života udělá stáž mnohem pestřejší a bohatší.

Přenesení odpovědnosti: Můžete po určité době nabídnout úkoly a role, kde může stážista převzít odpovědnost za úkol (jet sám na trh, organizace sklizně). Delegování úkolů a zvětšování nezávislosti na vašem bezprostředním vedení buduje odpovědnost a vám umožní se věnovat jiným úkolům na farmě.

Výhody a přínos

PRO STÁŽISTU/PRAKTIKANTA

Dlouhodobá odborná stáž na farmě (přes celou sezónu) umožní získat velmi realistickou představu o farmaření mnohem více než může poskytnout krátkodobý dobrovolnický pobyt. Řemeslnou zručnost a potřebné i cenné zkušenosti může člověk získat jedině praxí. Učení se od zkušeného farmáře je nejlepším způsobem jak získat inspiraci, vědomosti, sebedůvěru a především reálný pohled na zemědělskou praxi.

PRO FARMU

Umožnění odborné stáže může přinést dávku nadšení a příjemnou společnost, zároveň pomoc s prací na farmě, při nízkých mzdových nákladech. Znakem stáže je oboustranná mezigenerační výměna. Stáž může přinést uspokojení z vědomí, že farmář přispívá k budoucnosti udržitelného zemědělství prostřednictvím přenosu vědomostí a dovedností na člověka, který o tyto vědomosti a dovednosti stojí a umí je ocenit. Stáže mohou být i pro některé farmáře cesta k nalezení dobrého spolupracovníka nebo nástupce.

Co očekávat od praxe na farmě

JAKO STÁŽISTA/PRAKTIKANT

Praktická část vzdělávání probíhá na ekologické či biodynamické farmě pod vedením zkušeného farmáře. Vyzkoušíš si nejrůznější zemědělské techniky a postupně se seznámíš s ekologickými postupy hospodaření. Podle typu farmy se budeš věnovat zelinářství, výrobě sýra, práci na poli a ve stáji nebo třeba i prodeji na farmářských trzích. Na své farmě ale nejenom pracuješ, ale i žiješ – máš tedy možnost zažít si skutečnou atmosféru ekologické farmy, místní zvyklosti, slavení svátků a naplno prožívat mnohdy úchvatné přírodní scenérie.

Svou práci a pozorování si po celou dobu praxe dokumentuješ do Farmářského deníku, který je sestaven schematicky a naznačuje, čeho je třeba si všimnout a co zaznamenávat. Tímto způsobem si strukturovaně mapuješ svou individuální vzdělávací cestu, reflektuješ své činnosti, poznatky a formuluješ si otázky pro pravidelné konzultace s farmářem. Farmářský deník je přílohou č. 2 této publikace.

Zároveň se při praxi ty i farmář orientujete podle seznamu nejdůležitějších úkonů a schopností, které by měl praktikant za dobu své praxe obsáhnout. Tento seznam pomáhá při hodnocení průběhu praxe a může být i vodítkem při výběru farmy následující. Podrobný seznam najdeš v příloze č. 3.

JAKO FARMA

Je důležité si uvědomit, že stážista není zaměstnanec ani dobrovolník, úkolem farmy je poskytnout mu možnost pro skutečné učení se ekologickému zemědělství formou přímé práce, která je rozmanitá a umožňuje stážistovi poznat všechny různé činnosti (např. Včetně administrativy), které s provozem farmy souvisejí, a toto učení vyvážit i samotnou prací, která přináší benefit i samotné farmě.

Je dobré si zodpovědět následující otázky, co vlastně očekáváme od stážisty, abychom mu byli schopni přesně naše očekávání popsat a nedocházelo ke zbytečným nedorozuměním.

Práce v kolektivu: Může stážista pracovat s ostatními, ale zároveň mu nevádí pracovat samostatně?

Spolehlivost: Je na něj spolehnout, je odhodlaný a nadšený pro věc a fyzickou práci? Osobnostní znaky jsou stejně důležité nebo i důležitější než zkušenosti a dovednosti. V ideálním případě chcete najít někoho, kdo je Vám na první pohled sympatický, s kým se Vám dobře komunikuje a spolupracuje neboť s ním budete trávit spoustu času.

Kondice a zdraví: Má váš kandidát dostatek kondice a zdravotní odolnosti, aby vydržel pracovní nápor při stáži?

Teoretické semináře

Praktickou část doplňují třídní teoretické semináře, které se zpravidla pořádají jednou za měsíc a na kterých se schází celý ročník, tedy maximálně 20 účastníků. Semináře mají putovní charakter a konají se vždy na jedné ze vzdělávacích farem. Díky tomu poznají praktikanti široké spektrum farem a nejen ty, na kterých probíhá jejich vlastní praxe.

Na seminářích vyučují jak čeští tak zahraniční odborníci, kteří praktikantům předávají znalosti z ekologického a biodynamického zemědělství. Zároveň jsou semináře proloženy sociálními a uměleckými aktivitami, které podporují i ty stránky osobnosti potřebné k rozvoji empatie, schopnosti týmové spolupráce, zvládání krizových situací apod.

Podmínkou absolvování tříletého vzdělávacího programu Staň se farmářem je splnění všech podmínek vzdělávání a úspěšné složení závěrečných zkoušek. Zkoušky probíhají formou ústní a praktickou. V ústní zkoušce student prokáže teoretické znalosti z ekologických zemědělských postupů, praktická zkouška probíhá na farmě. Poté absolvent obdrží Certifikát o úspěšném absolvování Farmářské školy a tím je uznán způsobilým k založení a vedení vlastního ekologického nebo biodynamického provozu.

Úroveň zkušeností: Má již nějaké znalosti a dovednosti? Pracoval již někdy na farmě či jinde jako dobrovolník vykonávající namáhavou fyzickou činnost? Někteří kandidáti mohou mít již za sebou řadu zkušeností. Zvažte, zda pobyt u vás pro ně může být přínosem. Jiní zase nemají skoro žádné zkušenosti a je dobré si uvědomit, že budou potřebovat hodně vysvětlování a asistence, zejména na začátku stáže.

Osobní cíle a zaměření: Má váš kandidát představu o tom, co chce dělat po stáži u vás? Např. dále studovat, pokračovat ve stáži jinde, začít svou vlastní farmu atd.

Právní podmínky

VZTAH MEZI STÁŽISTOU/PRAKTIKANTEM A FARMOU

Je možné upravit řadou různých smluvních vztahů, které mohou vyhovovat různým situacím. Níže uvádíme typy smluvních vztahů nejčastěji používaných ve Farmářské škole

Smlouva o praktické části vzdělávání

- Občanský vztah (smlouva dle občanského zákoníku)
- Vhodná pro začátek dlouhodobého vzdělávání bez nutnosti zaměstnávat praktikanta
- Vhodná například pro studenty, kteří jsou státními pojištěnci a nemusejí odvádět povinné odvody.
- Umožňuje farmě hradit praktikantovi náhrady nákladů
- Ustanovuje může upravit odpovědnost praktikanta za škodu
- Inspektorát práce ji může chápat jako skrytou pracovní smlouvu, bude-li dlouhodobá!

Pracovní smlouva

- Pracovně právní vztah (hlavní pracovní poměr, dohoda o pracovní činnosti či dohoda o provedení práce)
- Pro dlouhodobější praktikanty
- Řídí se ustanoveními zákoníku práce

Dobrovolnická smlouva

- Řídí se občanským zákoníkem
- Vhodná pro kratší stáže
- Umožňuje hradit náklady praktikanta
- Stanovuje odpovědnosti praktikanta

PRO STÁŽISTU/PRAKTIKANTA

Pojištění

Pokud jsou v klasické pracovním poměru, nebo vykonávají činnost na DPP, lze pojistit škody zaměstnanec – zaměstnavatel ve zvláštním produktu – v návaznosti na zákoník práce. Zde se stanovuje limit pojištění výši hmotné odpovědnosti, která je ze zákona 4,5 násobek průměrné hrubé mzdy. Do tohoto

PRO FARMU

Pojištění

Farma by měla mít sjednané svoje pojištění provozní odpovědnosti – toto pokrývá škody, kterou subjekt, jeho zaměstnanci a všechny pověřené osoby způsobí 3. osobám svojí provozní činností na majetku, zdraví a životech a to včetně škod způsobeným zaměstnancům dále pak finančních ztrát třetích osob,

produkty jsou zahrnuty škody způsobené zaměstnancem včetně motorových vozidel a strojů – jinak je to vždy ve výlukách. Zaměstnavatel si z tohoto pojištění pokrývá např. výše zmíněné spoluúčasti a menší škody, které by mu u jeho pojištění kazily škodní průběh. Výše pojistného orientačně je při platech do 30 tis. Kč vč. řízení do 3.000 Kč, záleží zase na spoluúčasti, lze ho pořídit i za 1000 Kč, to už je věc nastavení parametrů. Toto pojištění může jako pojistník sjednat i zaměstnavatel jako skupinové, tam se pravděpodobně dá i vyjednat nižší cena dle počtu pojištěných.

V případě, že je stážista na farmě na základě smlouvy o spolupráci či vzdělávací smlouvy, lze případné škody pojistit prostřednictvím pojištění odpovědnosti, účastníci programu Staň se farmářem jsou pojištěni prostřednictvím pojištění odpovědnosti, které má uzavřen garant programu Asociace místních potravinových iniciativ, stážisté, kteří jsou na farmě mimo program Staň se farmářem si mohou pojištění odpovědnosti sjednat sami. Případné škody způsobené v procesu vzdělávání jsou hrazeny z tohoto pojištění, pokud nespádají do některé z výlukových kategorií (například škoda na motorovém vozidle či zemědělském stroji) na které se vztahuje povinné ručení či havarijní pojištění daného stroje.

nákladů soudních řízení, ekologických škod, regresů zdravotních pojištění, atd. Pojišťují se činnosti uvedené v registrech živnostenského podnikání, případně na základě jiného platného oprávnění, které podnikatel při uzavření předkládá. Pojistné limity se nastavují v řádech milionů Kč.

Farmář je samozřejmě povinen platit za každého zaměstnance zákonné pojištění za pracovní úrazy a nemoci z povolání.

Pokud farmáři vlastní pracovní stroje, mají sjednané buď klasické havarijní pojištění – stroje, které mají SPZ (tam je i povinnost mít povinné ručení) a nebo pokud není SPZ je to pojištění zemědělských strojů (což je obdoba havarijního). Většinou se sjednává v all risku (tzn. všechny živly, krádež, vandalismus, poškození vlastní chybou) a z důvodu ceny zde bývá vyšší spoluúčast (např. hodnota stroje 1 mio, limit plnění tedy také 1 milion, při totální škodě 10% spoluúčast, pojišťovna platí 900 tis.), je zde však také bráno v úvahu časové opotřebení strojů.

Větší farmáři mívají i zemědělské pojištění, to jim zase pokrývá ztráty na výnosech na polích z důvodu živlů (moc prší, mrze, neprší) a také na hospodářských zvířatech.

**FOR
ENGLISH
TURN
AROUND**

FARM

SCHOOL

Learning to Farm Organically

Farm School Learning to Farm Organically

Authors: Jana Rosenbaumová, Martin Rosenbaum, Jiří Prachař, Jan Valeška

Translation: Benjamin Žiak

Published within the project FARMTrain - the innovative hands-on training program on farms for adult learners č. 2019-1-CZ01-KA204-061345 by Asociace místních potravinových iniciativ in 2022.

We would like to thank Vratislava Janovská, Alena Wranová, Markéta Prachařová and many others who were a source of inspiration and help in creating this project.

FARMTrain project partners:

DIE AGRONAUTEN
Forschungsgesellschaft
für Agrar- und Ernährungskultur

Creation of this publication is co-funded by the Erasmus+ programme of the European Union. The contents of this document reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

This publication is published under the Creative commons BY NC

Disclaimer: The information in this guide is provided in good faith and is valid as of May 2022. However, it should be used solely as a guide in the preparation of training materials and should not be relied upon as binding information on applicable legislation or practice. The project has been implemented with the financial support of the European Commission.

Learning to Farm Organically

Farm School – what is it?

The Farm School is a self-standing project by Asociace místních potravinových iniciativ (AMPI, Czech for 'Local Food Initiatives Association'). It aims to create opportunities for promoting agroecological and biodynamic farming in the Czech Republic, foster passionate organic farmers, and thereby contribute to restoring life in the countryside and a healthy landscape that sustains us. Its concept was inspired by the German organic and biodynamic agricultural training program Freie Ausbildung, which has been successful in western Europe over the past 20 years. The Farm School's mainstay is 'Become a Farmer', a three-year practical training program done at selected educational farms. The Farm School also offers opportunities to 'Train at a Farm', i.e. short-term work placements at organic farms, and one-time thematic workshops and seminars.

'Become a Farmer' is a comprehensive three-year program of practical training at a Farm School-partnered farm, complemented by monthly theoretical seminars on selected topics in organic agriculture. Farm School apprentices spend each of the three years at a different farm, gaining practical experience in organic and biodynamic farming depending on the type of farm and their interest. Together with their classmates, students attend monthly over-the-weekend seminars that anchor practical skills in a broader framework of knowledge about organic agriculture, in fields including agricultural technology, agroecosystems, just as much as agricultural law and farm management. Upon completing the three-year program, a successful graduate will be ready to start his or her own organic farm.

'Train at a Farm' is a shorter taste of life on a farm on a scale of days to months. Anyone with a positive attitude to work eager to learn the ways of organic farming can become a trainee; traineeships are not only intended for students but also for the adult public in general. Students can go on professional apprenticeships mandated by their school or arrange a traineeship at one of the Farm School's partnered farms through their institution.¹ A trainee can also attend theoretical seminars organized for 'Become a Farmer' or gradually transfer to the program.

¹ Currently, there are two paths to practical training in the Czech educational system. One is a professional apprenticeship, where an employer (farm) does not enter into a contract with the apprentice directly but rather his/her school following the Education Act, and a professional traineeship. In the latter case, an employer (farm) signs a contract directly with the trainee. Professional apprenticeships are intended for apprentices, high school, vocational school and university students, and is required in the teaching curriculum of the given school. Professional traineeships are intended for trainees and interns. Age and educational background are not considered. Professional traineeships are done outside the school curriculum and are currently not part of the Czech educational system. This document will refer to trainees performing a professional traineeship, which includes all forms of long-term exchange of work for knowledge taking place at the farm.

A man with a beard, wearing a green polo shirt and dark cargo pants, is working in a field. He is using a long-handled tool with a red and black head, likely a pitchfork or similar, to work the soil. In the background, there is a large, arched greenhouse structure. The sky is overcast.

Train at a Farm

Would you like to experience where and how healthy food is produced? Do you want to learn to grow vegetables sustainably, tend to animals in keeping with their needs, or try your hand at working with horses? Are you interested in biodynamic preparations or community-supported agriculture? Or do you just feel like switching up your routine and spending some time working in the countryside?

‘Train at a Farm’ offers a taste of what it is like to work at a farm and usually takes from 3 days to 2 months at a selected Farm School-partnered farm. It can be complemented with theoretical seminars organized for the ‘Become a Farmer’ program, described below.

‘Train at a Farm’ is intended for high school and university students for whom practical training is mandated by law and is part of their standard learning process, although the traineeship must be arranged directly with the institution. In addition, traineeships are also open for the broader public and can be conceived as an employer-employee relationship with an educational aspect or a civil relationship between a farm and a trainee.

The Farm School will arrange a traineeship at an organic farm tailored to your specific requirements that will inspire you in your personal and professional life. You will have a chance to try out work and life at an organic farmstead and everything that comes with it. Working in agriculture can also be beneficial to relieve exhaustion, depressive moods or burnout.

If our offer caught your attention and you feel like getting to work, get in touch and we will help you find just the right organic or biodynamic farm. If you can speak at least a little English or German, you might want to go train at one of our partnered organic farms abroad.

To learn more, visit www.farmarskaskola.cz or www.farmtrain.eu.

Become a Farmer Program

Our three-year 'Become a Farmer' training program offers daily practically-oriented education in organic and biodynamic agriculture. Joining a selected farm in the Czech Republic or Slovakia ideally for a year, you will become a full-fledged co-worker bound by an employment and training contract covering all the important details such as working hours, accommodation, holidays, pay, and so on. You will gradually progress through all of the farm's areas of training and later continue to another farm. You will spend your third year at an organic farm abroad, collecting invaluable experience and gaining proficiency in a foreign language. You will get to meet your classmates regularly at monthly travelling seminars, each of which takes place at one of our educational farms.

In the course of your training, you will master all of the skills necessary in organic farming, and upon completing the program, you will be prepared to start and run your own organic farm.

'Become a Farmer' is intended for adults above the age of 18 who are planning their future careers in organic agriculture. Students – so-called program trainees – are usually employed at the farm where they are completing the practical part of their program.

You get to choose from our list of educational farms: you will find micro-farms growing produce on small acreage with barely any machinery as well as large agricultural ventures with countless years of experience. Many of our farms also practice social agriculture or CSA (community-supported agriculture). If you already know of a farm where you would like to train that is not on our list, let us know! For your third year of training, we recommend you travel to one of our partnered farms abroad.

You will gain invaluable experience, contacts and perspective that will surely be of value in pursuing your dream livelihood. Of course, everything comes down to individual requirements and needs, and you can equally spend your third year in the Czech Republic or Slovakia. To see what you can learn, take a look at Appendix I – Program Curriculum.

Farm School through the eyes of Trainees and Farmers

Requirements and What to expect

TRAINEES/APPRENTICES

Farm work

The farmer's activity follows the rhythms of nature, and so the difficulty and amount of work varies with the seasons. You should be prepared that during some months, you will be over your head in work, while at other times, the working day will be much more relaxed.

The farm owns a large amount of equipment and expensive machinery necessary for its operation. Be responsible in handling equipment and machinery that is entrusted to you, so that you do not cause more harm than help.

Communication

Difficult and stressful situations may arise when work around the farm piles up. In these moments, it is especially important to support each other and communicate clearly about all activities at the farm. Correct and clear communication is vital for effective and accurate work and overall atmosphere.

Privacy

The farm is also the farmer's home. As a trainee, you come into close contact with the farmer and his or her family, and it is always important to respect the other person's personal space and privacy.

FARMERS

Duration: How long will the traineeship at your farm be? Do you only need help for a couple of months in the season or all year long? Is your accommodation only suitable in the summer months?

Knowledge and diversity: Is your knowledge and expertise with running an organic farm sufficiently complex to allow others to learn from you? Note especially fields such as business skills, accounting and farm work planning. This can also include knowledge of relevant legislation, subsidy schemes, marketing skills, etc. Do you have enough diverse work? A good traineeship should offer a chance to learn about all aspects of running a farm.

Practical arrangements/ accommodation

Can you provide suitable accommodation, food, and possibly internet access? Are you able to separate the trainee's living spaces from your home, or are you ready to share your home with others? When sharing a house, it is good to think in advance which parts of the building will remain private for you and your family. It is a good idea to create or set aside common space for resting and talking to trainees (a meeting place). You will have to provide all amenities (bedding, towels, kitchenware, etc.) unless you arrange with the trainees in

Responsibility

To a certain degree, your work will influence the operation of the whole farm. Remember that by acting responsibly, you are helping the farm run well and prosper.

Last but not least, remember that what you are working with at the farm is alive and deserves to be handled with care. You will often hold this life in your hands and decide its fate through your actions.

Work in agriculture and the nature is beautiful, but do not forget it is also physically demanding.

advance that they will take care of such matters themselves. What kind of pay are you willing and able to offer?

Working hours/period

How many hours during the week will the trainee be doing work? Do you also count on him/her during the weekends? Will you work together with the trainee? How much of the work time? Will the trainee be working alone or with someone else? Working alone from dawn to dusk is not for everyone.

Do you have enough time and patience to explain reasons, techniques, methods, workplace safety rules and rules for using machinery? Could this be an undue burden on you? Keep in mind that the trainee might be passionate but still unqualified!

It is very important to reserve time to explain and introduce the problematic of farm management as well as regular meetings to clarify eventual misunderstandings or joint evaluation of the learning process.

Free-time activities

Remember that 'wo/man lives not by work alone'. The range of free-time activities and local social life can make the traineeship much richer and more enjoyable.

Delegation of responsibilities: After a certain time, you might want to delegate some tasks to the trainee (going to the market, harvest organisation). Delegating tasks and lowering dependence on your immediate guidance builds responsibility and may allow you to tend to other tasks around the farm.

Advantages and Benefits

TRAINEES/APPRENTICES

A long-term professional traineeship at a farm (through the whole season) will allow you to form a very realistic picture about farming, often much better than what a short-term spell of volunteering can provide. The only way to gain manual skills and necessary and valuable experience is through practice. Learning from a seasoned farmer is the best way to find inspiration, knowledge, confidence, and especially a realistic perspective on agricultural practice.

FARMERS

Hosting a professional traineeship might bring a gush of fresh air and pleasant company, as well as help in farm work at a lower wage cost. The hallmark of a traineeship is mutual intergenerational exchange. A traineeship might be satisfying to you through the awareness that your farm is helping the future of sustainable agriculture by passing on knowledge and skills to someone who desires and values them. For some farmers, traineeships might be a path to finding a good co-worker or successor.

What to expect from a Farm Traineeship

TRAINEES/APPRENTICES

The practical part of your program takes place at an organic or biodynamic farm under the guidance of an experienced farmer. You will try your hand at diverse agricultural techniques and become familiar with the principles of organic farming. According to your choice of farm, you will explore vegetable growing, cheese production, work in the field or stables, or perhaps even sell at a farmers' market. Nonetheless, you are not simply working but also living at your farm – so you have a chance to experience the real atmosphere of an organic farm, local customs, holiday celebrations, and make the most of often stunning natural scenery.

You document your work and observations throughout your traineeship in your Farm Journal, which provides a schematic outline and indicates what you should take note of and record. In this way, you systematically map your individual learning path, reflect on your activities, knowledge gained, and formulate questions for regular consultations with the farmer. You can find the Farm Journal as Appendix II to this publication.

Both you and the farmer should follow the list of most important tasks and skill which the trainee should master during his or her practice. This list helps you in evaluating the course of the traineeship

FARMERS

Bear in mind that a trainee is not an employee or volunteer; the role of the farm is to provide him or her with an opportunity for genuine learning in organic farming by way of direct practice that is diverse and allows the trainee to become familiar with various spheres of activity (including farm management) associated with running a farm, and this learning should be an adequate return for the trainee's work at the farm.

It is good to answer the following questions connected with your expectations of the trainee, so that you are able to describe exactly what you are looking for and avoid potential misunderstandings.

Teamwork: Can the trainee work with others, but is he or she also capable of working independently?

Reliability: Is the trainee reliable and passionate about organic farming and physical work? Personal attributes are equally or even more important than experience and skills. Ideally, you are looking for someone who you like at first sight, with whom you communicate and work well, given that you will be spending a lot of time together.

Fitness and health: Is your candidate physically fit and healthy enough to handle a trainee workload?

and can be a guide in your next choice of farm. You can find this detailed list as Appendix III.

Theoretical seminars

Practical traineeship is complemented by three-day theoretical seminars, usually held once a month, which are meetings for the entire class – a maximum of 20 participants. These travelling seminars always take place at one of the program's educational farms. Through these seminars, traineeships get to know a wide spectrum of farms rather than just those where they are currently practicing.

Seminars are taught by both Czech and foreign lecturers who pass on their knowledge about ecological and biodynamic farming to trainees. Seminars are also interspersed with social and artistic activities that help cultivate personal attributes necessary for developing empathy, teamwork skills, coping with crisis situations, and so on.

To complete the three-year 'Become a Farmer' program, you need to fulfil all the educational requirements and successfully pass the final exams. The exams are oral and practical. In the oral exam, students prove their theoretical knowledge of organic farming methods, while the practical exam takes place at a farm. A successful graduate will receive a Farm School Graduation Certificate and is thereby considered qualified to start and run his or her own organic or biodynamic farm.

Expertise: Does your candidate have any previous skills or experience? Has he or she done hard physical work at a farm or elsewhere? Some candidates may already be quite experienced. Consider if training at your farm could benefit them. Others may have nearly no experience at all, and it is good to keep in mind they will need a lot of explanation and assistance, especially at the start of the traineeship.

Personal goals and aims: Does your candidate have an idea about what he or she wants to do after training at your farm? For example, continue studying, go train elsewhere, start his or her own farm, etc.

Legal terms

THE TRAINEE/APPRENTICE – FARM RELATIONSHIP

Can be established by a range of contractual relationships suitable to different situations. Below is a list of contractual relationships most commonly used by Farm School trainees

Practical training agreement

- Civil relationship (contract under the Civil Code)
- Suitable for starting long-term training without the need of employment
- Suitable e.g. for students, who are state-insured and are not obliged to pay social security
- Allows the farm to cover trainee's expenses
- Can stipulate trainee's liability for damages
- The Labour Inspectorate may interpret it as a covert employment contract if it is maintained in the long term

Work contract

- Employment-employee relationship (employment contract, work performance agreement)
- For long-term trainees
- Regulated by the Labour Code

Volunteer agreement

- Regulated by the Civil Code
- Suitable for short-term traineeships
- Allows coverage of trainee's expenses
- Sets out trainee's responsibilities

TRAINEES/APPRENTICES

Insurance

In a traditional employment relationship or under a work performance contract, employee – employer damages can be insured up to a specified product following the provisions of the Labour Code. The law sets a limit to insurance of material liability at 4.5 times the average

FARMERS

Insurance

Each farm should have taken out a public liability insurance – this covers damages caused by the policyholder, his or her employees and all authorised individuals through their professional activity to the property, health and life of third parties, including damage

gross wage. This product includes damages caused by employees, including to motor vehicles and machinery – remaining damages are covered by exclusions. The employer uses this insurance to cover e.g. the abovementioned deductibles and minor damages that would interfere with his insurance claim. The insurance premium is roughly 3 000 CZK (incl. proceedings) at wages up to 30 000 CZK; but this also depends on deductibles, the policy can also be purchased for 1 000 CZK, and it comes down to specific parameters. The policy can also be taken out as a group insurance by the employer as the policyholder, and a lower price can likely be arranged depending on the number of insured individuals.

If a trainee is working at a farm under a co-working or practical training agreement, eventual damages can be insured via liability insurance – participants in 'Become a Farmer' are insured through a liability insurance policy taken out by the program guarantor Asociace místních potravinových iniciativ, while trainees doing farm work outside 'Become a Farmer' program can take out their own liability insurance. Eventual damages caused during training are covered by this insurance, unless they fall under either exclusion category (for example, damages to motor vehicles of agricultural machinery), which is covered by compulsory liability or accident insurance on the specific piece of equipment.

caused to employees, third party financial losses, legal costs, environmental damage, health insurance recourse, etc. This insurance covers activities in the Trade Licensing Register or another valid license submitted by the business owner when taking out an insurance policy. Insurance limits are set in the order of millions CZK.

The farmer is, of course, obliged to pay statutory insurance for occupational accidents and work-related illnesses for each employee.

In case farmers own their machinery, they will have either taken out an accident insurance – for machinery that has a registered license number (here, compulsory liability also applies), and for machinery without a license number there is agricultural equipment insurance (analogous to an accident insurance scheme).

Coverage is usually 'all-risk' (i.e., all of the elements, theft, vandalism, damage by personal negligence) and due to the price ranges, there is usually a higher deductible (for example, machinery valued at 1 mil. CZK, limit of indemnity therefore also 1 mil., 10% deductible in event of total damage, insurer pays 900 000 CZK), but wear and tear of the machinery is also taken into account.

Larger farmers usually have an agricultural insurance, which covers crop losses due to the elements (too much rain, frost, too little rain, ...) as well as livestock losses.

Farmer's diary

Manual for the practice diary

The diary is an essential part of practical education at the Farm School. Years' worth of carefully kept diary entries will produce a document that can be used by the farmer and the trainee as a personal handbook that bears witness to the trainee's professional life. Ideally, the diary can become a personal acquired knowledge and preserve the fullness of newly acquired knowledge and experiences.

FARMÁŘSKÁ ŠKOLA
 EKOLOGICKÉHO A BIODYNAMICKÉHO ZEMĚLSTVÍ

The diary should contain the following sections (daily notes, weekly work plan, description of the structure of the farm, the seasonal cycle. The diary must be mastered by the trainee.

Practise on farm:

Name of the farm
 Mentor's name
 Street, no.
 City, postcode
 Phone
 E-mail

2st farm from:

to:

Short description of the farm

The trainee always makes a short description as soon as he arrives at the farm to get a first orientation.

Year		
Farm		
Location/Address		
Total area (ha)		
Arable land (ha)		
Meadows, pastures (ha)		
Vegetable farming (ha)		
Forest (ha)		
Other areas		
Cultivation of plants		
Cereals	ha	
Vegetables		ha
Tomatoes		
Compound feed		

FARMÁŘSKÁ ŠKOLA
 EKOLOGICKÉHO A BIODYNAMICKÉHO ZEMĚLSTVÍ

Checklist

The basic curriculum, practical training and accompanying lessons are given in the framework curriculum. The purpose of the checklist is to help the student and the farmer get an overview of what the trainee has learned and to provide suggestions for the work in the following training year. The checklist is part of the documents that the trainee receives at the beginning of the traineeship. At the end of the training year, the farmer and the trainee go through the checklist again, making a final assessment.

FARMÁŘSKÁ ŠKOLA
 EKOLOGICKÉHO A BIODYNAMICKÉHO ZEMĚLSTVÍ

For each training farm, a description of the farm must be prepared which should take into account the following points: farm size, rainfall, greenhouse area, storage and work rooms, composting area, roads, animal husbandry, staff, geographical location, climate, geological conditions and crops grown (see also the description of practise/internship).

1. Plant cultivation

Botany:

Activities and knowledge	1st year	2nd year	3rd year
Plant identification (agricultural crops, weeds)			
Czech and botanical names of plants			
Plants that indicate the condition of the soil (e.g. sorrel, thistle)			
Green manures and intercrops			
Recognising signs when nutrients are deficient			
Recognition of diseases and pests			
Recognition of poisonous plants			
Recognition of seeds and individual varieties and crops			

Vegetables:

Activities and knowledge	1st year	2nd year	3rd year
Season planning			
Raising own seedlings			
Select sowing			
Sowing days			
Pruning (spiking)			
Pruning in "quick pots"			
Pruning, planting			
Pruning on			
Pruning individual plants (e.g. grafting of tomatoes)			
Pruning of agricultural crops (cuttings)			
Harvesting			

**PRO
ČEŠTINU
OTOČTE**

